

Υστερόγραφο στο καλοκαίρι

Του ΚΩΣΤΑ ΓΕΩΡΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΣΤΗΛΗ στο φετινό καλοκαίρι είχε αναλάβει την ευθύνη να παρακολουθήσει κατά πόδας τις ελληνικές και ξένες απόπειρες ερμηνείας του αρχαίου δράματος και δεν απομακρύνθηκε απ' αυτό το στόχο με εξαίρεση τον «Κοριολανό». Επί τρεις μήνες οδοιπόρησε στον αιχμηρό χώρο της τραγωδίας και της κωμωδίας. Θα ήταν όμως άδικο να μην αναφερθώ σε κάποιες σοβαρές προσπάθειες σε άλλους χώρους γόνιμους και εύφορους.

Ο Σπύρος Ευαγγελάτος με το «Αμφι-Θέατρο» τόλμησε να πρωτοπαρουσιάσει ένα έργο που πιθανό να είναι το γενέθλιο θεατρογράφημα του νέου ελληνισμού: πρόκειται για τη «Νέαιρα» του Δημητρίου Μόσχου γραμμένη γύρω στο 1475. Σπαρτιάτης γεννημένος στην Κέρκυρα και ελληνοδιδάσκαλος στη Μάντοβα της Ιταλίας, ο Μόσχος γράφει τη «Νέαιρα» στα αρχαία ελληνικά για στενή διδασκαλική χρήση και παλατιανή σταδιοδρομία στο θέατρο της Αυλής. Δάσκαλός του ο Μένανδρος και ο Πλάυτος βαφτισμένοι στο πνεύμα της ελευθεριότητας της αναγέννησης. Το έργο του Μόσχου είναι απλό και σχηματικό, περιέχει όμως κωδικά όλα τα μοτίβα, όλους τους τύπους και όλα τα σκηνικά τεχνάσματα που αργότερα θα γίνουν κοινοί τόποι του νεότερου θεάτρου. Μ' αυτή την αφετηρία ο Ευαγγελάτος οργάνωσε μια δροσερή, κεφάτη, εύφορη, ευλύγιστη παράσταση με διαχρονικά κλειδιά: παντόμιμος, μπουρλέσκ, μολιερέσκ, κομέντια ντελ άρτε, εξστραβαγκάντζα. Ο Τ. Ρούσσος μετέφρασε με ελευθερίες ασύδοτου διασκευαστή (εμπρόθετα και συνειδητά και δεδηλωμένα), ο Πάτσας οργίασε κατασκευάζοντας υπερρεαλιστικούς χώρους και κλίμα πυρπολημένου ονείρου, ο Γαζουλέας έπαιξε με ρυθμούς, και στίλ, ο Ευαγγελάτος εκμεταλλεύτηκε τη γνώση του πάνω στην εποχή και στις παραφυάδες της και οι ηθοποιοί του «Αμφι-Θεάτρου», ικανά και επαρκή πλέον όργανα με τεχνικές κατακτημένες, με πρώτους και καλύτερους τον Ροζάκη (στον καλύτερο ρόλο του), τον Υφάντη, τον έξοχο Ζαχάρωφ, την Κατερίνα Καραγιάννη, τον Μαθίδη, τον Τσιδμή. Μια παράσταση που μετέτρεψε τη φιλολογία σε παιχνίδι και την ιστορική συγκυρία σε αφρίζον ηδύποτο.

Το «Θέατρο της Άνοιξης» επιμένει δια του σκηνοθέτη του κ. Γιάννη Μαργαρίτη σε μεθόδους που ήταν της μόδας προ χρόνων στις Ευρώπες τώρα εγκαταλείφθηκαν. Τάχα επιχειρεί δομικές αναγνώσεις και υφολογικές ανατομίες σε κλασικά κείμενα. Είναι το σύνδρομο του παιδιού που χαλαίει το παιχνίδι για να δει τι έχει μέσα στο μχανισμό του. Καλή η μέθοδος αλλά όταν γίνεται μανιέρα δεν έχει γούστο. Ο κ. Μαργαρίτης φέτος ξεκούρδισε τον «Αρχοντοχωριάτη» του Μολιέρου: δηλαδή του άλλαξε και φώτα και φωτισμό! Σκεφτείτε δομική ανάλυση που δεν αγγίζει καθόλου την πρώτη πράξη του έργου όπου, μεγαλοφυώς ο Μολιέρος οργιάζει πάνω στους κώδικες γλώσσας, μουσικής, μόδας, ξιφασκίας. Το «εύρημα» της παράστασης να παίζεται τάχα ο «Αρχοντοχωριάτης», από έναν ερασιτέχνη επιστάτη θεάτρου, νομίζω πως ενείχε μια πονηριά. Ο θίασος δε διαθέτει σπουδαίους τεχνίτες, αντίθετα, άρα το ερασιτεχνικό αποτέλεσμα έγινε εκ των υστέρων θεωρητικό ένδυμα: παίζουν άτεχνα, γιατί υποτίθεται πως η παράσταση γίνεται από ερασιτέχνη!!! Όπερ έδει δείξει. Μικροπνηριές! Κρίμα στα έξοχα κοστούμια του Χατασιδη και στην ευφάνταστη (αλλά άσχετη με το όλον) μουσική του Μικρούτσικου. Έχω την εντύπωση πως η μουσική αυτή «φορέθηκε» στην παράσταση και γράφτηκε για να σταδιοδρομήσει με διαφημιστικό σλόγκαν: «Στίχοι Μολιέρου» ναι, τα τραγούδια έχουν βασιστεί σε μολιερικές φρασούλες στα γαλλικά!!

Μια άτυχη στιγμή του καλοκαιριού.

Το νεοπαγές Δημοτικό Θέατρο Ρόδου έδωσε μια καλομονταρισμένη παράσταση του μολιερικού πρωτόλειου «Ασυλλόγιστος». Νέοι καλλιτέχνες όπως η Τιτίνα Χαλματζή (θαυμάσια κοστούμια), η Έλλη Παρασκευά (υφολογικά προσηγμένη χορογραφία), ο Νίκος Χατζηπαπός (σκηνοθέτης) και νεότατοι ηθοποιοί με την εξαίρεση του ταλαντούχου Κώστα Αθανασόπουλου, δούλεψαν με κέφι, επαγγελματική επάρκεια και γνώση του ύφους. Βέβαια ο κ. Χατζηπαπός θέλησε σ' αυτή την παράσταση να τα πει όλα: να αναπτύξει τη φόρμα του Μολιέρου, να δείξει τις οφειλές του στην κομέντια, να σχολιάσει εικαστικά και υφολογικά το περιρρέον κλίμα.

Έτσι η παράσταση έπασχε από ευρήματα, είχε τον τρόμο του κενού, φλουρούσε και υπερχειλίζει. Παρ' όλα αυτά ο ρυθμός της και οι ατομικές επιτεύξεις των ηθοποιών (ξεχωρίζω τον κ. Γιανναράκο, τον κ. Λιάντο, τον κ. Γκόγκο, την κ. Κυριάκη) και ιδιαίτερα η ευφορία και η πείρα του Αθανασόπουλου τόνισαν μια δροσερή πράξη θεατρικά ανεκτή.

Το «Θεσσαλικό Θέατρο» παρουσίασε στην πρωτεύουσα το «Καφενείο» του Γκολντόνι, μια σκηνοθεσία του Βασίλη Παπαβασιλείου. Η παράσταση προσπάθησε και εν πολλοίς πέτυχε να δείξει τη ρεαλιστική στροφή του Γκολντόνι και να στηρίξει τα κοινωνικά πρότυπα των χαρακτήρων σε αντίθεση με παλιότερες αναγνώσεις που πρόεβαλαν τη θεατρική καταγωγή των τύπων.

Φοβάμαι, όμως, πως η έγνοια για την ισορροπία της φόρμας και τη χάραξη των διαρθρωτικών ορίων πάγωσε τους χυμούς και τυποποίησε τους ρυθμούς με αποτέλεσμα να αποτιτανωθεί η κωμωδία: όλα, κοστούμια, φωτισμοί, σκηνοθεσία, υποκριτικοί είχαν μπει εντός παρενθέσεως με τη διαφορά ότι η παρένθεση καθενός από τους παράγοντες είχε διαφορετική ποιότητα.

Ο Αρζόγλου τόνιζε το λόγιο στοιχείο του Γκολντόνι, ο Τσιάνος υπερτόνιζε τις οφειλές στην κομέντια, ο Ζωγράφος ισοπέδωσε το ρεαλισμό στο μέτρο του απλοϊκού, ο Δημητρούλιας στάθμευε στο στιλιζάρισμα.

Μια παράσταση χωρίς νεύρο, χωρίς ζουμί και χωρίς μεδούλι, ένας Γκολντόνι απ' έξω και μεταξύ.

Το «Ζωντανό Θέατρο» του Πάνου Παπαϊωάννου έπαιξε στην περιφέρεια δύο μονόπρακτα του Σοφοκλή Καρύδη τον «Παμπόνηρο» και τον «Μημουάπτου» (η ενάρτεος). Με νέους ηθοποιούς ο θίασος δούλεψε με γνώση και κέφι πάνω σε κείμενα υφολογικώς αμφίσημα. Ο Καρύδης σ' αυτά τα έργα του μιμείται μολιερικά πρότυπα, όπως τα γνωρίζει μέσα από ιταλικές μιμήσεις και διασκευές. Το ένα μάλιστα (ο Μημουάπτου) είναι πυκνή διατύπωση του Ταρτούφου.

Ο Παπαϊωάννου δίδαξε με άνεση αυτό το μισοθέζικο στίλ και ανέδειξε τους ρυθμούς και τη γνωστή τυπολογία (υπηρέτης - υπηρέτρια, κύριος - κυρία - εραστής - φίλος, κ.λπ.). Η μουσική του Λυμούρη και οι χορογραφίες της έμπειρης Έλεν Τσουκαλά έδωσαν στο θέαμα στηρίγματα και σκηνικά επιχειρήματα. Ξεχώρισε η πείρα της Ρέας Φορτούνα.

Η Πειραματική Σκηνή της «Τέχνης» Θεσσαλονίκης έδωσε ένα ακόμη τεκμήριο της πολύ σοβαρής δουλειάς της, στην Αθήνα. Η στέρεη θεατρική γνώση του Νικηφόρου Παπανδρέου που το εμπυχώνει, εξασφαλίζει πάντα υψηλού επιπέδου προδιαγραφές. Ο Νίκος Αρμάος φέτος σκηνοθέτησε «Το παιχνίδι της σφαγής» του Ιονέσκο. Έργο συσσωρευτικής τεχνικής και έντασης χρειάζεται σκηνοθετική επέμβαση μάστορα για να πείσει. Ο Αρμάος θρήκε τις εντάσεις και τους αρμούς και κατόρθωσε να στήσει μια εικαστική μουσική φόρμα, ένα παιχνίδι ανάμεσα στο τσίρκο, στο μπουρλέσκ, στην επιθεώρηση και στο φανταστικό ρεαλισμό με σοφές αναλογίες. Το μαύρο χιούμορ και η ανεκδοτολογία του Ιονέσκο, βρέθηκε τρόπος να λειτουργήσει θεατρικά νόμιμα και λειτουργικά. Χάρη στην ευρηματική «γλώσσα» του Μάτεσι, τα υπερρεαλιστικά σκηνοκάνη της «μετέχουσα» μουσική του Πασχαλίδη, τις χορογραφίες της Γκούττη, η παράσταση πέταξε γεμάτη ευφρόσυνη χολή.

Από τους ηθοποιούς στους ποικίλους ρόλους ξεχώριζαν ο Ζαχαράκης, η Σαββίδη, η Σκαρλάτου, η Φιλίππιδου, η Σταμούλη, ο Ζιογιάδης. Μόσχος, Μολιέρος, Γκολντόνι, Καρύδης, Ιονέσκο, παιδιά του Μένανδρου, του πρώτου ηβολόγου του θεάτρου.